

๑. ความสำคัญของเรื่อง

มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนมีความประสงค์จะศึกษาเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" นั้น ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า ดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งตั้งอยู่ทางใต้สุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย เป็นจุดที่ล่อแหลมทั้งในทางการเมือง ทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม และในทางเศรษฐกิจ ความล่อแหลมต่าง ๆ เหล่านี้มีใช้เพียงปรากฏอยู่ในขณะนี้ แต่ได้มีมานานแล้ว แม้แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ก็ได้ทรงมีพระบรมราโชบายเป็นพิเศษที่จะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดจุดล่อแหลมดังกล่าวเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับว่าตนเป็นคนไทย กลับคิดไปว่าตนเป็นคนมลายูที่อยู่ภายใต้การปกครองของไทย แม้ว่าจะมีสัญชาติไทยและมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยตลอดมาก็ตาม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณี จึงมีผลทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แยกตัวออกไปจากชาวไทยโดยทั่วไปและมักรวมอยู่แต่เฉพาะในกลุ่มของตน จึงมีลักษณะเป็นสังคมปิดซึ่งเป็นบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการแยกตัวออกเองออกเป็นชุมชนทางการเมืองที่เป็นอิสระ ประกอบกับชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มมีความเข้าใจในหลักศาสนาไม่ถูกต้อง เช่น มีความเชื่อมั่นว่าการพูดภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษามลายูถือว่า เป็นบาป เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมบางส่วนไม่มีความรู้สึกสำนึกว่าตนเป็นคนไทย เพราะขาดความรู้และมีได้ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันของตน คงนิยมใช้แต่ภาษามลายู

นอกจากนี้ ยังมีนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามบางกลุ่มทำการยุยงเพื่อสร้างความเข้าใจผิด ก่อให้เกิดความแตกแยกและความไม่สงบในทางการเมืองและการปกครอง ซึ่งเป็นอุปสรรคและก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานผสมกลมกลืนเป็นอย่างมาก

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนสนใจมากยิ่งขึ้นก็คือ ในคราวที่ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เดินทางไปเยือนประเทศมาเลเซียอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๔ นักการเมืองกลุ่มน้อยและนักศึกษาที่นิยมซ้ายในมาเลเซียได้

เคินขวนต่อต้านและพิมพ์เอกสารกล่าวหาว่า ปกครองชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้แบบเมืองขึ้น ไม่ให้สิทธิเสรีภาพในการประกอบศาสนกิจ การศึกษา การอาชีพและประการสำคัญกล่าวหาว่า รัฐบาลไทยต้องการที่จะทำลายเผ่าพันธุ์ของชนเชื้อชาติมาเลย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเท่ากับเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกดินแดนของไทย และบั่นทอนความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย

โดยที่ดินแดน ๔ จังหวัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งพวกเราชาวไทยทุกคนหวงแหน และต่างก็ได้แสดงความวิตกกังวลกันตลอดมา โดยเกรงว่าจะมีเหตุที่ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อบูรณภาพของดินแดน เกือบจะนับได้ว่าตั้งแต่ไทยเข้าปกครองดินแดนเหล่านี้มา รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้พยายามหาทางแก้ไขโดยวิธีการต่าง ๆ แต่การแก้ไขก็ได้ผลเพียงชั่วคราว ความวิตกกังวลดังกล่าวไม่อาจหมดสิ้นไป แต่กลับมีความรู้สึกว่เหตุผลที่ทำให้ต้องวิตกกังวลกลับมีมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้มิใช่เพิ่งจะเกิดขึ้น แต่เป็นปัญหาที่มีมานานแล้ว และตึกต่อเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และยังไม่มืี่ที่ท้าวว่าจะสงบลงได้ง่ายในอนาคต ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ที่เรื้อรัง แต่ละปัญหามีความเกี่ยวพันกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันอย่างแน่นหนา การแก้ไขจึงต้องกระทำกันอย่างจริงจังและต่อเนื่องกันไป ผู้เขียนคิดว่าการใช้นโยบายและวิธีดำเนินการผสมกลมกลืนที่ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างมาก

^๑ ถนัด คอมันตร์, พ.อ., "ภัยใต้", ภัยใต้, (พระนคร : โรงพิมพ์กราฟิการ์ต, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ จรุง สุภาพ, "ปัญหาภาคใต้", ภัยใต้, (พระนคร : โรงพิมพ์กราฟิการ์ต, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๒. วัตถุประสงค์ สมมติฐาน และขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการศึกษาวិเคราะห์ให้ทราบถึงลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืนและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและวิธีการผสมกลมกลืนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เขียนจะได้เสนอแนะแนวความคิดบางประการที่จะเป็นประโยชน์ต่อการผสมกลมกลืน เพื่อให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพิจารณาใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย ๆ เปลี่ยนแปลงทัศนคติบางประการ ตลอดจนภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของตนให้เข้ากับชนส่วนใหญ่ของประเทศได้ จากผลดังกล่าวจะทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความร่วมมือในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ซึ่งจะยังความผาสุกให้เกิดแก่ชาวไทยมุสลิมโดยถ้วนหน้ากัน และจะเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามซึ่งกำลังแทรกซึมและบ่อนทำลายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขณะนี้อีกด้วย

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้เขียนจึงขอตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในการศึกษาวิจัยไว้ว่า "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งจำเป็น และไ้ปฏิบัติไปแล้ว แต่ไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายเนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ขอบเขตของการศึกษาเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" มุ่งที่จะศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ ถึงความจำเป็นและลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืน รวมทั้งมูลเหตุแห่งปัญหา ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีอยู่อย่างไรบ้าง มีมูลเหตุมาจากอะไร และปัญหาแต่ละปัญหานั้นมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติและเสถียรภาพของภูมิภาคส่วนนี้้อย่างไรบ้าง เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการกำหนดนโยบายและวิธีการผสมกลมกลืนที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. การเสนอเรื่อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้เขียนขอแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๔ บท ดังนี้

บทที่ ๑ ว่าด้วยสภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะศึกษาถึงประวัติความเป็นมา สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม สภาพทางการเมือง และการปกครอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เห็นสภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาในบทต่อ ๆ ไป

บทที่ ๒ ว่าด้วยลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทางราชการ โดยจะชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนแหลมต่าง ๆ ที่ทำให้ต้องมีความจำเป็นในการผสมกลมกลืน นโยบายในการผสมกลมกลืนทั้งในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์และในสมัยประชาธิปไตย ลักษณะในการผสมกลมกลืน ตลอดจนกระบวนการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทางราชการว่าได้ดำเนินการมาแล้วอย่างไร และผลที่ได้รับจากนโยบายและกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวมีอะไรบ้าง

บทที่ ๓ ในบทนี้จะได้พิจารณาและวิเคราะห์ว่าจากข้อเท็จจริงและจากผลการดำเนินงานของทางราชการ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ และบทที่ ๒ นั้น ว่าการดำเนินงานผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยจะได้วิเคราะห์ตามลำดับว่าปัญหาทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาต่อการผสมกลมกลืนอย่างไร

บทที่ ๔ เป็นบทสรุปเรื่องที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด และจะได้ให้ข้อเสนอแนะบางประการที่อาจจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดนโยบายและการดำเนินงานเพื่อการผสมกลมกลืนของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๔. เอกสารและวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" นี้ ส่วนใหญ่จะทำการศึกษาในรูปการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive and analytical study) โดยจะทำการวิจัยค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary research) สำหรับ

เอกสารอันเป็นข้อมูลและตัวเลขที่จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาและอ้างอิง ส่วนมากได้มาจากห้องสมุดต่าง ๆ เช่น หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ฯลฯ และจากเอกสารทางราชการเท่าที่สามารถจะเปิดเผยได้ เช่น หนังสือราชการของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ หนังสือราชการของกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนจะได้ทำการวิจัยสนาม (Field research) ด้วยวิธีการศึกษาเชิงสังเกต และสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามสมควร และได้พำนักอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นระยะเวลาพอสมควรที่จะได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาแห่งปัญหาของเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๕. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" จะได้รับประโยชน์อย่างน้อย ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑) เพื่อได้ทราบถึงความจำเป็น ลักษณะ และกระบวนการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

๒) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการผสมกลมกลืนให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓) เพื่อให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำวิธีการปฏิบัติในการผสมกลมกลืนที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารราชการในจังหวัดเหล่านี้ได้

๔) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประชุมนิเทศของศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกระดับของทุกกระทรวงทบวงกรม ซึ่งส่งไปประจำในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๕) เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

๖) เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบแผนพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๖. คำนิยาม

เพื่อช่วยให้มีความเข้าใจและสะดวกแก่การศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมควรที่จะไต่หราบคำนิยามเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำบางคำที่จะใช้ในวิทยานิพนธ์ดังต่อไปนี้

ก. การผสมกลมกลืน

คำว่า "การผสมกลมกลืน" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในหนังสือ Dictionary of Sociology ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การผสมกลมกลืน หมายถึง การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกระบวนการทางวัฒนธรรมหรือปัจเจกชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน"^๓ จากคำจำกัดความดังกล่าวจะเห็นว่า การที่สังคมใดที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม สามารถที่จะรวมกันได้ ถือเป็นพวกพ้องเดียวกัน ก็เรียกได้ว่าสังคมนั้นได้มีการผสมกลมกลืนกัน

ในหนังสือ Dictionary of Anthropology ของ Charles Winick ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การผสมกลมกลืนได้แก่กระบวนการที่กลุ่มชนที่มีพื้นภูมิต่างกัน แต่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วมกันที่คล้าย ๆ กันในเรื่องหรือประเด็นกว้าง ๆ อันจะยังผลให้มีเอกภาพแห่งชาติขึ้นมา"^๔

^๓ Henry Pratt Fairchild Ced. 1., Dictionary of Sociology (New York : Philosophical Library, 1944), p. 276.

^๔ Charles Winick, Dictionary of Anthropology (New York : Philosophical Library, 1956), p. 46.

ความหมายของคำว่า "การผสมกลมกลืน" อีกอย่างหนึ่งได้แก่ "การดูดซึมทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เข้าไปสู่วัฒนธรรมหลักในสังคม"

ในหนังสือ *Assimilation in American Life* ให้ความหมายของคำว่า "การผสมกลมกลืน" ไว้ว่า "หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนที่มีเชื้อชาติแตกต่างกันมีการติดต่อทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และอยู่รวมในอาณาเขตเดียวกัน ได้บรรลุดังความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม"

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอื่น ๆ อีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคำว่า "การผสมกลมกลืน" ไว้ในลักษณะที่คล้าย ๆ กัน เช่น John F. Cuber ให้ความหมายไว้ว่า "การผสมกลมกลืน หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีแนวโน้มที่จะหมดสิ้นไป"

อนึ่ง ตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษ การผสมกลมกลืนได้แก่ "กระบวนการที่ทำให้มีสภาพเหมือนกันหรือเหมือนกันยิ่งขึ้น" ในทางสังคมวิทยา ไซ้ในความหมายดังต่อไปนี้

๑. กระบวนการที่กลุ่มชน ซึ่งมักได้แก่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มที่อพยพเข้ามา ได้มีการติดต่อกับกลุ่มอื่น ๆ จนกระทั่งได้ถูกดูดซึมหรือรับวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ

๒. ผลแห่งการรับวัฒนธรรม

๕ Webster's New World Dictionary of The American Language, Second College Edition, 1972, p, 85.

๖ Milton M. Gordon, Assimilation in American Life (New York: Oxford University Press, 1964), p. 66.

๗ John F. Cuber, Sociology : A Synopsis of Principles (New York : McGrawHill Book Co., 1952), p. 66.

๘ Julius Gould and William L. Kolb, Ed., A Dictionary of The Social Sciences, (1965), p. 38.

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า "การผสมกลมกลืน" หมายถึง "กระบวนการที่ทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มชนในสังคมใดสังคมหนึ่งหลอมกันไป หรือลดน้อยลงไปจนทำให้รู้สึกว่าคุณชนนั้นมีได้มีการแตกต่างกันในทางวัฒนธรรม"

โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการแห่งการผสมกลมกลืนนั้น แม้ว่าชนกลุ่มน้อยจะเป็นฝ่ายรับวัฒนธรรมจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคมเป็นส่วนมากก็จริงอยู่ แต่ชนกลุ่มน้อยก็อาจจะเป็นฝ่ายให้ได้ควย จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการผสมกลมกลืนนี้เป็นแบบบุคคลวิถี (two-way-process) แต่การรับและการให้ไม่จำเป็นจะต้องสมดุลหรือเท่าเทียมกัน กล่าวคือ ฝ่ายที่เป็นชนกลุ่มน้อยอาจจะมีแนวโน้มที่จะรับมากกว่าให้ และชนกลุ่มใหญ่มีแนวโน้มที่จะให้มากกว่ารับ^๘

การให้และการรับนี้มักเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ คือ มักเป็นไปโดยไม่รู้ตัวอย่างที่ภาษาศาสตร์วิทยาเรียนรู้เรียกว่า unconscious learning^{๑๐} การที่คนจีนพูดไทยได้หรือชอบพูดภาษาไทยไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยมีการบังคับ สิ่งแวดล้อมหรือลักษณะของวัฒนธรรมมีพอจะเข้ากันได้ง่าย ย่อมเป็นแรงผลักดันและเป็นแรงดึงดูดโดยธรรมชาติ การกระตุ้นหรือการสนับสนุนให้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอาจกระทำได้ แต่ผลไม่จำเป็นจะต้องเป็นไปตามเป้าหมายเสมอ กรณีของชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า การผสมกลมกลืนต้องใช้เวลาและความพยายามมาก ฉีกกับกรณีชาวจีนในไทยซึ่งมีการถ่ายเท คือมีการรับและการให้ระหว่างวัฒนธรรมค่อนข้างสูง^{๑๑}

^๘ สนั่น วงศ์พิพัฒน์, การพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนไทยเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, ๒๕๑๖, หน้า ๘๑.

^{๑๐} บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๓๖.

^{๑๑} สนั่น วงศ์พิพัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า ๘๐.

ข. อิสลาม

คำว่า "อิสลาม" เป็นชื่อศาสนาที่มีกำเนิดมาจากการสอนของพระมหามะหมัด แผลตามพยัญชนะไควว่า "หมายถึงการมอบตัวต่อเจตจำนงของพระเจ้า" แต่ถาแผลตามความหมายทางจริยะ "หมายถึงการพยายามปฏิบัติคนสู่อุคคคคค คือ ความชอบธรรม" คำว่า "อิสลาม" มาจากรากศัพท์ซึ่งมีความหมายว่า "สันติ" ดังนั้น อิสลามจึงแปลว่า "สันติภาพ" กววย

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ละเอียดอ่อน เพราะนอกจากจะมีบัญญัติถึงปรัชญาแห่งชีวิตและศีลธรรมอันถึงงามแล้ว ยังได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน^{๑๒} ดังนั้น ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้นับถือศาสนานี้เป็นอย่างมาก

ค. มุสลิม

คำว่า "มุสลิม" หมายถึงผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้น การเรียกชื่อคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงควรเรียกว่า "ไทยมุสลิม" มิใช่ "ไทยอิสลาม" ทั้งนี้เพราะศาสนาได้บัญญัติคำว่า "มุสลิม" ไว้เป็นคำเฉพาะใช้อยู่แล้ว ซึ่งคำว่า "มุสลิม" แปลว่า "ผู้นอบน้อมคน ผู้แสวงสันติ"^{๑๓}

ง. จังหวัดชายแดนภาคใต้

คำว่า "จังหวัดชายแดนภาคใต้" หมายถึง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสตูล ซึ่งเดิมเรียกว่า "๔จังหวัดภาคใต้" แต่คณะรัฐมนตรีเห็นว่า การใช้ชื่อ "๔จังหวัดภาคใต้" นั้น ไม่เหมาะสม เป็นการก่อให้เกิดการแบ่งแยกขึ้น

^{๑๒} ทองทอ กลวยไม้ ณ อุษยา, "ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาอิสลามกับการปกครองประเทศไทย", นิตยสารท้องถิ่น, ปีที่ ๑ เล่มที่ ๖ (พฤศจิกายน ๒๕๐๘), หน้า ๓๓.

^{๑๓} พระกวีวรรณ, วิชาศาสนา, (พระนคร : โรงพิมพ์อาศรมอักษร, ๒๕๐๒), หน้า ๘๒.

จึงได้มีมติให้เปลี่ยนมาเรียกว่า "จังหวัดชายแดนภาคใต้"^{๑๔}

ถ้าดูตามแผนที่จะเห็นได้ว่า การใช้ชื่อ "จังหวัดชายแดนภาคใต้" โดยหมาย ความถึงจังหวัดยะลา บัตตานี นราธิวาส และสตูล นั้น กุยังจะมีความไม่เหมาะสมอยู่บ้าง เพราะจังหวัดสงขลาก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับเส้นเขตแดนของประเทศ จึง น่าจะหมายความรวมถึงจังหวัดสงขลาด้วย

อย่างไรก็ตาม โครงการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๕๑๕ ก็ได้หมายความรวมถึงจังหวัดสงขลาด้วย

จ. ปอเนาะ

คำว่า "ปอเนาะ" มาจากคำภาษาอาหรับว่า "ปุนดูค" แต่พอมาท่าง อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย คำว่า "ปุนดูค"ก็ค่อย ๆ กลายมาเป็น "ปอนเคาะ" และ เป็น "ปอเนาะ" ไปในที่สุด ตามความหมายเดิมของคำว่า "ปุนดูค" แปลว่า "โรงแรม หรือสถานที่พักอาศัย" แต่ในทางปฏิบัติแทนที่จะเป็นโรงแรมหรือที่พักชั่วคราว กลับกลายเป็น สถานที่พักอาศัยถาวร และมีไรที่พักอาศัยถาวร เพื่อประกอบอาชีพอย่างธรรมดา แต่เป็นที่พัก อาศัยเพื่อการสอนการศึกษาอบรมในเรื่องของศาสนาอิสลามโดยเฉพาะ^{๑๕}

ดังนั้น "ปอเนาะ" จึงหมายถึงสถาบันที่ให้การศึกษาและอบรมเกี่ยวกับศาสนา อิสลามและวิชาอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้โดยไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนใด ๆ^{๑๖}

^{๑๔} สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, หนังสือด่วนมาก, ที่ น.ว.๑๘/๒๕๐๖ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๖ เรื่อง การเรียกชื่อจังหวัดภาคใต้, ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย.

^{๑๕} จรูญ โลกะกะสิน, "ปอเนาะ", เทศาภิบาล, เล่ม ๔๖ ตอนที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๐๔), หน้า ๒๘๐.

^{๑๖} กระทรวงศึกษาธิการ, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุง ส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา ๒ พ.ศ.๒๕๐๔, (ยะลา : โรงพิมพ์คุรุสัมพันธ์นาคาร์ ภาคศึกษา ๒, ๒๕๐๔), หน้า ๒.

ปอเนาะจักคำเป็นการโดยเอกชน ผู้สอนเรียกว่า "โตะครู" ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมนอกของ
 เชื้อถือจากประชาชนว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในหลักศาสนาอิสลาม ผู้มารับการสอนศาสนาจาก
 ทองที่ต่าง ๆ กันตามความนิยมเชื่อถือในตัวโตะครู นักเรียนเหล่านี้ได้มาสร้างบ้านในลักษณะ
 เป็นกระท่อมเล็ก ๆ สำหรับพักอาศัยระหว่างที่มาก่ออยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านของโตะครู
 นักเรียนจะเป็นผู้จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคมาเอง ขนาดของปอเนาะขึ้นอยู่กับความนิยมของ
 ประชาชน ถ้าโตะครูคนใดเป็นที่นิยมเลื่อมใสมากก็จะมีผู้มารับการสอนมาก บางแห่งมีผู้มารับ
 การสอนนับเป็นร้อย ๆ คน โตะครูมิได้มีรายได้จากการสอน ธรรมะถือว่าเป็นเรื่องของความ
 ศรัทธาและเสียสละเพื่อการศาสนา นอกจากรายได้จากการรับบริจาค และโตะครูก็ได้อาศัย
 แรงงานของผู้มารับการสอนในการประกอบอาชีพ เช่น การทำสวนยาง เป็นต้น